

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION EXTRAORDINAIRE DE 2003

---

3 JUILLET 2003

Proposition de loi portant sur la limitation de la sous-traitance pour les travaux en zones chaudes dans les centrales nucléaires

(Déposée par Mme Anne-Marie Lizin)

DÉVELOPPEMENTS

La présente proposition de loi reprend le texte d'une proposition qui a déjà été déposée au Sénat le 13 mars 2002 (doc. Sénat, n° 2-1073/1 — 2001/2002).

La décision du gouvernement précédent de fermer les centrales nucléaires belges comporte un risque accru en matière de sécurité à court et moyen terme.

Divers accidents et incidents viennent de remettre à jour un aspect préoccupant de la sûreté des installations nucléaires sur le module technique des PWR.

Au cœur de ce danger, se trouvent ceux que l'on peut appeler les nomades de l'atome, c'est-à-dire les travailleurs recrutés par les entreprises de sous-traitance essentiellement actives pendant les révisions.

En effet, les centrales vieillissent et leur rentabilité ou productivité réelle n'est pas en croissance. Une des méthodes utilisées pour maintenir le résultat financier est de raccourcir au maximum la période d'entretien des tranches, ou de révision décennale (arrêt annuel ramené de 8 à 6 semaines.) Ceci est d'autant plus vrai que le terme de vie des centrales est désormais connu.

BELGISCHE SENAAAT

BUITENGEWONE ZITTING 2003

---

3 JULI 2003

Wetsvoorstel houdende beperking voor onderaannemers om werk in de warme zones van kerncentrales in onderaanneming te geven

(Ingediend door mevrouw Anne-Marie Lizin)

TOELICHTING

Dit wetsvoorstel neemt de tekst over van een voorstel dat reeds op 13 maart 2002 in de Senaat werd ingediend (stuk Senaat, nr. 2-1073-1 — 2001/2002).

De beslissing van de vorige regering om de Belgische kerncentrales te sluiten houdt een groter veiligheidsrisico in op korte en op middellange termijn.

Verscheidene ongevallen en storingen hebben een zorgwekkend aspect van de veiligheid in kerncentrales van het PWR-type onlangs opnieuw aan het licht gebracht.

Centraal in die gevaarlijke toestand bevinden zich rondtrekkende kerntechnici waarmee wij werknemers bedoelen die vooral voor de revisies door onderaannemers in dienst genomen worden.

Het is immers zo dat centrales verouderen en dat hun rentabiliteit noch hun reële productiviteit erop vooruitgaat. Een van de middelen om steeds hetzelfde financieel resultaat te blijven boeken bestaat erin de onderhoudsperiodes van de eenheden of de tienjarige revisie zoveel mogelijk te bekorten (de jaarlijkse stopzetting bedraagt dan zes weken in plaats van acht). Temeer omdat de levensduur van de centrales thans bekend is.

Les tubes du générateur de vapeur sont victimes de phénomènes d'usure et de déformation; des fissurations de la traversée de la cuve, de la protection thermique des pompes primaires des réacteurs, des dégradations des butées antisismiques du puits de cuve, des anomalies sur les grappes de commande, de fragilisation de l'acier de la cuve se développent.

Les entretiens deviennent dès lors de plus en plus lourds et dangereux, alors que diminuent la compétence et le temps nécessaires aux mesures rationnelles.

Les arrêts de tranche sur territoire belge, comme français d'ailleurs, font entrer dans les centrales des travailleurs de type électriciens, plombiers, chaudronniers sans compétence nucléaire spécifique, sans contrôle de prise de doses individuelles totalisables sur plusieurs chantiers.

Le risque de la précarisation de la maintenance est désormais un risque moyen en ce qui concerne la sûreté nucléaire.

La réduction de la durée des travaux d'entretien impose des conditions de travail très stressantes, augmentant le nombre d'incidents, sur fonds de vieillissement du matériel mais ces erreurs sont désormais dues à l'erreur humaine.

De plus, c'est évidemment le moins-disant parmi les sous-traitants, qui est choisi. Dès lors que l'arrêt de tranche devient une période très limitée, où toutes les tâches doivent être réalisées dans un temps record, il y a gain pour les patrons du nucléaire (chaque jour de réacteur immobilisé coûte 20 millions environ), mais il y a pression excessive sur le sous-traitant en terme de protection des travailleurs et surtout en terme de sûreté effective de la centrale.

L'enquête au sujet de la sous-traitance faite au sein d'EDF en 1996 ainsi que des études de l'IPCN en 1992-1993 et 1994, la position de la direction de la sûreté des installations nucléaires françaises montre que tous les éléments d'analyse vont désormais dans le même sens: la certitude du rôle négatif de la sous-traitance dans la dégradation de la sûreté des installations, au vu de l'augmentation des erreurs humaines, des actes de malveillance, de travail bâclé.

Il est évident que certains travailleurs d'entreprises de sous-traitance n'ont pas le sens de la sûreté globale de l'installation comme peuvent l'avoir les agents permanents de la centrale, et peuvent être amenés à des négligences que ne commettraient pas des travailleurs réguliers.

L'interdiction de sous-traitance au 2e degré pour les travaux en zones chaudes des centrales nucléaires ne peut dès lors être en aucun cas interprétée comme un risque pour l'emploi mais au contraire comme une

De leidingen van de stoomgenerator zijn onderhevig aan slijtage en vervorming. Er treedt scheurvorming op in de doorvoering van de reactorkuip, de thermische beveiliging van de primaire reactorpompen, beschadiging van de antiseismische stootblokken in de put van de reactorkuip, mankementen van de controlestaafbundels, verbrossing van het staal van de reactorkuip.

De onderhoudsbeurten worden bijgevolg altijd maar lastiger en gevaarlijker, terwijl de vakbekwaamheid afneemt en er altijd maar minder tijd is om tot rationele maatregelen te komen.

Bij het stopzetten van een eenheid op het Belgisch grondgebied, zoals trouwens ook in Frankrijk, betreffen allerhande werknemers de centrale, zoals bijvoorbeeld elektriciens, loodgieters, ketelmakers ... Zij hebben geen specifieke kennis van kernenergie en worden niet gecontroleerd op de totale stralingsdosis die ieder van hen op verschillende plaatsen kan oplopen.

Dat de kwaliteit van het onderhoud erop achteruitgaat vormt voortaan een gemiddeld risico voor de nucleaire veiligheid.

Door de duur van het onderhoud te bekorten neemt de werkdruk sterk toe, waardoor het aantal bedrijfsstoornissen stijgt. Tegelijkertijd verouderd het materiaal. Die fouten zijn nu echter toe te schrijven aan menselijk falen.

Daar komt nog bij dat uiteraard de goedkoopste onderaannemer de opdracht krijgt. Aangezien een eenheid maar voor zeer korte tijd wordt stopgezet en alle taken in een recordtempo uit te voeren zijn, levert dit winst op voor de bedrijfsleiding: een stopgezette reactor kost per dag ongeveer 20 miljoen frank. De onderaannemer daarentegen komt onder zware druk te staan voor de bescherming van de werknemers en vooral voor de effectieve veiligheid in de centrale.

Het onderzoek van EDF in 1996 naar onderaannesteding en de studies van het IPCN in 1992-1993 en 1994 alsook het standpunt van de directie veiligheid van de Franse kerncentrales wijzen in dezelfde richting: vast staat dat onderaannesteding een nefaste invloed heeft op de afnemende veiligheid in kerncentrales aangezien het aantal menselijke fouten, kwaadwillige handelingen en slordigheden bij de uitvoering van het werk toenemen.

Het spreekt vanzelf dat sommige werknemers van onderaannemers geen zicht hebben op het totale veiligheidsprobleem in kerncentrales in tegenstelling tot het vast personeel van de centrale. Daardoor zijn zij eerder geneigd tot slordigheden die de normale werknemers niet zouden begaan.

Het verbod voor onderaannemers om werk in de warme zones van kerncentrales verder in onderaannesteding te geven mag dan ook niet worden gezien als een maatregel die de werkgelegenheid in gevaar

obligation pour les responsables des centrales de développer l'emploi stable, pour effectuer les travaux essentiels en zone dangereuse.

Les entreprises doivent mieux connaître les rayonnements reçus par leurs salariés afin d'en tirer les conséquences sur le plan de la prévention et de mener une réflexion en profondeur sur l'organisation du travail pour réduire, à la source, les risques d'exposition.

Si les entreprises répartissent le risque dans le temps entre un nombre plus important de salariés en intérim ou sous contrat à durée déterminée, ceci peut contrarier une politique de prévention efficace fondée sur la maîtrise du risque à sa source.

Le test d'aptitude prévu à l'article 2 doit être conforme à l'article 25 du règlement général pour la protection des populations et des travailleurs contre les rayonnements ionisants (RGRI).

C'est dans ce sens que la présente proposition de loi veut agir.

1° En interdisant la sous-traitance au 2e degré;

2° en interdisant le travail dans les zones où le débit de dose horaire est susceptible d'être supérieur à deux millisieverts aux salariés sous contrat à durée déterminée, si ce personnel ne dispose pas de la certification obligatoire, et si les travailleurs occupés sur le site n'ont pas réussi un test d'aptitude requis préalablement à tout travail en zone primaire.

Anne-Marie LIZIN.

*
* *

brengt. Dat verbod brengt voor de bedrijfsleiding van de centrales juist de verplichting mee om essentiële werkzaamheden in de gevaarlijke zones te laten uitvoeren door personeel in vaste dienst.

De bedrijven behoren beter op de hoogte te zijn van de stralingsdosis die hun werknemers oplopen om de nodige gevolgen te kunnen trekken inzake preventie en om zich te bezinnen over de arbeidsorganisatie in de centrale teneinde het risico op blootstelling aan straling te beperken op de plaatsen waar dat risico ontstaat.

Bedrijven die het risico in de tijd spreiden over een groter aantal uitzendkrachten of werknemers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd, kunnen een hinderpaal vormen voor een efficiënt preventiebeleid gebaseerd op het beheersen van het stralingsgevaar waar dat ontstaat.

De bekwaamheidsproef in artikel 2 moet in overeenstemming zijn met het bepaalde in artikel 25 van het algemeen reglement op de bescherming van de bevolking en van de werknemers tegen het gevaar van ioniserende stralingen (ARIS).

Bescherming tegen stralingsgevaar is het doel van dit wetsvoorstel.

1° Het verbiedt werken verder in onderaannestelling te geven;

2° het verbiedt werknemers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd aan het werk te zetten in zones waar de dosissnelheid per uur meer dan 2 millisievert kan bedragen indien dat personeel niet over de verplichte certificering beschikt en indien de werknemers die in de centrale werken, niet geslaagd zijn voor een bekwaamheidsproef die moet worden afgelegd vóór zij in de primaire zone werk uitvoeren.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Il est interdit aux sous-traitants des entreprises exploitantes des centrales nucléaires de recourir eux-mêmes, en 2e degré, au service d'entreprises extérieures sous-traitantes pour les travaux à effectuer dans les zones du circuit primaire, à savoir où le débit de dose horaire est susceptible d'être supérieur à deux millisieverts.

Art. 3

Les zones du circuit primaire des centrales nucléaires sont interdites aux salariés sous contrat à durée déterminée d'entreprises sous-traitantes qui ne remplissent pas les conditions requises pour tout travailleur de l'entreprise exploitante.

19 juin 2003.

Anne-Marie LIZIN.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Het is de onderaannemers van bedrijven die kerncentrales exploiteren verboden werken in de zone van de primaire kringloop, d.w.z. waar de dosissnelheid per uur meer dan 2 millisievert kan bereiken, verder in onderaانبesteding te geven aan externe onderaannemers.

Art. 3

De toegang tot de zones van de primaire kringloop van de kerncentrales is verboden voor werknemers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd van een onderaannemer die niet voldoet aan de voorwaarden die zijn opgelegd voor de reguliere werknemers van het exploitatiebedrijf.

19 juni 2003.